

Türk Tıp Tarihi Arkivi

Cilt 4. No. 15. 1940

TÜRKİYEDE XVIII İNCİ ASRIN BAŞINDA ÇİÇEK AŞISI TATBİKİNE DAİR

O. T. HULT [*]

Dilimize çeviren : AKDES NİMET KURAT

İsveç kralı Karl XII (Demirbaş Şarl) — 1713 Şubatında zorla Benderden kaldırılıp Edirne civarındaki Timürtaş'a nakledildikten sonra 1713 Temmuzunda fevkalade şiddetli, zehirli ve (pestilence imsi) bir sıtmaya tutulduğu zaman, müdavim doktorları Skragge ile Neuman adlı iki tabibtir. Bu sırada her iki doktor da hastalanmışlardı; bunlardan Skraggenin daha ağır hasta olduğunu, ve kralın tedavisine ait emirlerini ancak sedyesinden verebildiğini, yine hasta olmakla beraber kralın tedavisine devam eden, Neumann'ın raporlarından öğrenmekteyiz.

Karl XII. nin ve onun müdavim (hususi doktoru - médecin ordinaire ou médecin du roi) doktorlarının Türkiyedeki ikametleri tıp tarihinde ehemiyetli bir vak'a ile bağlıdır.

Hakiki çiçeği vücuda aşılama suretiyle, bu hastalığın çok şiddetli bir şekilde cereyanına mani olabilmek, ve vücudun çiçeğe karşı immünité (muafiyet) sini elde etmek için, muhtelif yerlerde halk tıbbınca malûm olan, [1] aşı üsülü, o sıralarda İstanbulda, maamafih yalnız hristiyan ahali arasında, nazarı dikkati celbedecek bir surette tatbik edilmekte idi. Bu cins halk tıbbının bilhassa şu iki mevkide umumun nazarı dikkatini celbedecek kadar muvaffakiyetli olarak tatbik edildiğini öğreniyoruz : Biri Selânikte diğeri de Filibede; buralarda binlerce muvaffakiyetli çiçek aşısı yapılmakta idi.

[*] O. T. Hult un : Karl XII. (Demirbaş Şarl) ın Rus - Leh seferi esnasında Sağlık koruma ve Hastabakıcılık teşkilâtı adlı, İsveç İlimler Tarihi Cemiyetinin organı olan LYCHNOS mecmuasında (Uppsala 1938, SS 95 - 138) çıkan yazısından terceme edilmiştir. Terceme edilen sayfeler : 112 - 119.

TARİHDE AMELİYATDAN EVVEL ŞİFAHİ SENED ALMAĞA BİR ÖRNEK

Dr. A. SÜHEYL ÜNVER

Türklerde adli tıp tarihini aydınlatacak vesikalarımız eski mahkemei şer'îye sicillerindedir. Bunlar iyi tetkik olunacak olursa görülecektir ki adli tıp tarihimizde mühim bir mevkie malikdir. Bunların toplanarak bir arada neşri ve bu şubenin tarihinin tesbiti çok lâzımdır.

Bu vesikalardan birisini kütüphaneler umum müdürü merhum üstad Hasan Fehmi Turgal gönderdi. Onun alâkadarlara değerli vesikaları bulup haber veren ruhi asaletini tebciyen buraya derç ediyorum. Bu vesika Ankara mahkemei şer'îye sicillerinden 1019 (1610) tarihli sicildedir.

(Vechi tahriri sicil budur ki)

Hacı Bayram ibni Mehmed Mahfeli Kazada etibba ve cerrahdan Molla Ali bin Güvendik mahzarında takriri kelâm eyleyip: (Hüseyin Demir nam sagir oğlunun mesanesinde taş zühur eyleyip bir tarikle def'olmayub helâk mertebesine varmağın yardırıp taşı çıkarmak murad ederim eğer biemrillahitealâ ol cerahatden fevt olursa dem ve diyetine müteallik dava ve nizam yokdur.) deyu ikrar ve itiraf ettikde gıbbettasdik mezbur Molla Ali; talebi ile kayd olundu.

Zilhicce 13 sene 1011 (1602) Ankara

Buna benzer ve bilhassa mesanede taş ameliyatından sonra görülebilecek arızalar ve ölüm hadiselerini gösteren ve cerrahların arzusu üzerine istenen vesikalarımız daha pek çokdur.

UN EXEMPLE DU FAIT QU'ON PRENAIT UN CONSENTEMENT ORAL AVANT DE PRATIQUER UNE OPERATION

Dr. A. SÜHEYL ÜNVER

Nos documents concernant la médecine légale chez les turcs se trouve dans les archives de l'ancien tribunal religieux. Une étude approfondie de celle ci nous montre que la médecine légale occupe une place importante dans l'histoire de la médecine turque. Il serait très nécessaire de les publier et de fixer l'histoire de cette branche. Le regretté directeur général des bibliothèques Hasan Fehmi Turgal nous envoya l'un de ces documents. Je rends ici hommage à la noblesse de son âme qui était toujours prête à nous signaler les documents nous concernant. Ce document se trouve à la date 1019 (1610) des archives du tribunal religieux à Ankara.

Voici ce que dit ce document :

Hadji Bayram bin Mehmet dit devant ce tribunal religieux et en présence du médecin et chirurgien Molla Ali bin Güvendik : (Un calcul vésical s'est formé chez mon fils du prénom de Hüseyin Demir et ne peut être guéri d'aucune manière. Je désire faire enlever la pierre avant qu'elle n'atteigne pas à un mauvais état mortel. Si le malade meurt de cette opération par l'ordre de Dieu, je ne ferais aucun procès). Cette déclaration fut écrite et attestée sur le désir du médecin. Zilhidjde, 13, année 1011 (1602), Ankara.

Nous possédons encore un grand nombre de documents concernant surtout les accidents pouvant survenir après les opérations de calculs vésicaux et demandés sur le désir des chirurgiens.
